

FELSZÍNI VIZEK MENNYISÉGE

A Duna 1843 fkm szelvényében 1995. júniusban megvalósult ideiglenes fenékküszöb hatásterületén az 1995. évi szlovák-magyar közös Megállapodás szerint kijelölt felszíni víz észlelő állomásokon 2017-ben is folytatódtak a Megállapodás Szabályzatában meghatározott vízszint észlelések és vízhozam mérések.

A jelentés alá tartozó állomások listáját a melléklet tartalmazza.

A tárgyi munkához felhasznált vízrajzi adatok az Észak-dunántúli Vízügyi Igazgatóságon 2003. óta az ISO 9001 szabvány alapján bevezetett minőségirányítási rendszere szerint álltak elő.

Határszelvényben átadott vízhozamok

Az 1995. április 19-i kormányközi megállapodás 2. mellékletében a Felek rögzítették a Duna vízkészletének ideiglenes megosztását. A szabályozás alapján a szlovák Fél a Duna pozsony-dévényi szelvényébe érkező vízhozamok függvényében meghatározott mennyiségű vizet köteles az Öreg-Dunába bevezetni. Átlagos pozsony-dévényi éves érkező vízhozam esetében ($2025 \text{ m}^3/\text{s}$) az Öreg-Dunába bevezetett vízhozamok éves átlagértékének $400 \text{ m}^3/\text{s}$ -nak kell lennie. A minimális átadott vízhozam értéke október 1. és március 31. között $250 \text{ m}^3/\text{s}$ -nál, április 1. és szeptember 30. között pedig $400 \text{ m}^3/\text{s}$ -nál nem lehet kevesebb.

Az éves átlagérték meghatározásánál, az átadott vízmennyiség statisztikai jellemzőinek számításakor az árhullámok idején, az Öreg-mederbe átadott többlet-vízhozam (a $600 \text{ m}^3/\text{s}$ feletti vízmennyiséget) nem vehető figyelembe.

A Duna dévényi szelvényében 2017-ben a rendelkezésre álló napi adatsor alapján a havi jellemző értékek az alábbiak:

	január	február	március	április	május	június	július	augusztus	szeptember	október	november	december
Minimum	844	1017	1656	1334	1802	1288	1337	1486	1480	1071	1475	1420
Átlag	963	1565	2243	1795	2434	1652	1849	2072	2233	1666	1893	1746
Maximum	1080	3456	4401	2981	3790	2133	3711	2960	4587	2437	2656	2161

Figyelembe véve a pozsony-dévényi szelvényben meghatározott sokéves átlagos vízhozam értéket, megállapíthatjuk, hogy a vizsgált hidrológiai év az átlagosnál kissé szárazabb évnek tekinthető.

A vízmegosztás tekintetében árhullámnak az $5400 \text{ m}^3/\text{s}$ dévényi vízhozamnál magasabb tetőző vízhozammal érkező árhullámok tekinthetők, abban az esetben az árhullám levezetésére az Öreg-Duna medrét is igénybe kell/lehet venni. 2017-ben érdemben nem alakult ki olyan hidrológiai helyzet, ahol tartósan meghaladta volna az érkező vízhozam a normál üzemrend maximum értékét, az Öreg-meder felé árvízi vízkormányzásra csak rövid ideig került sor.

Duna főmeder

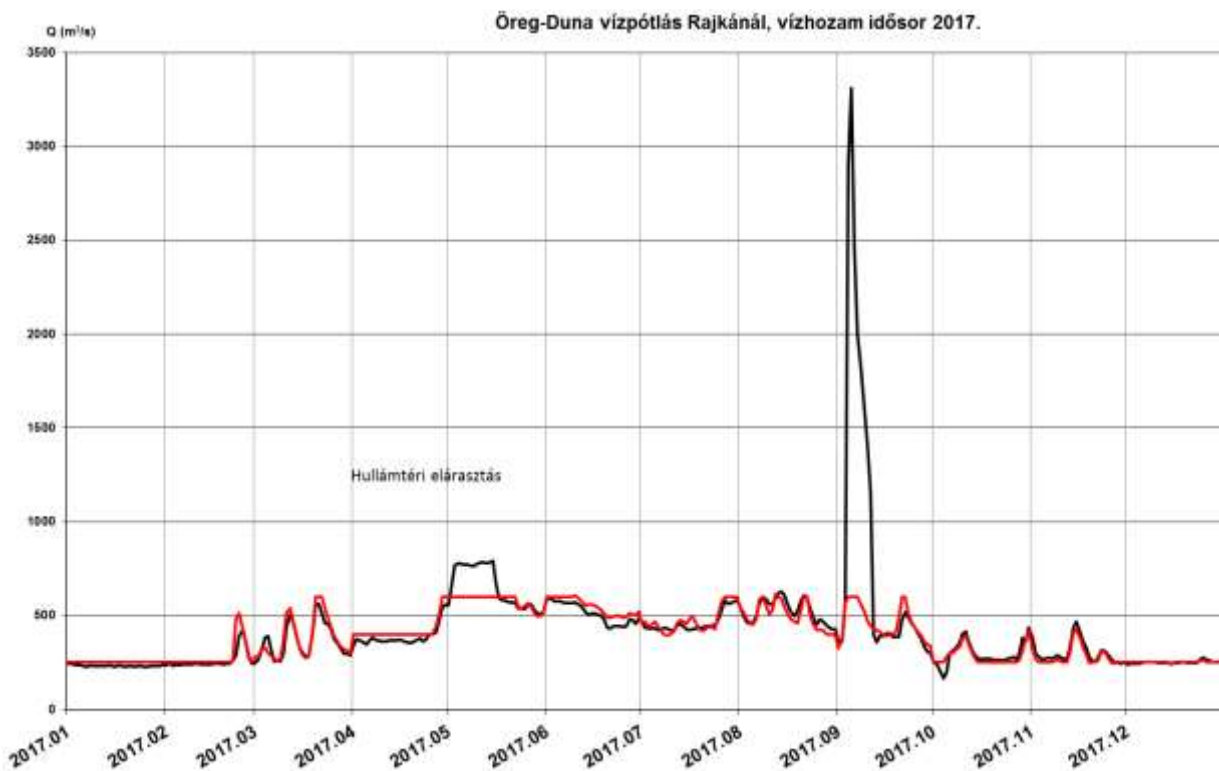
A Dunai Albizottság által elfogadott vízhozammérési ütemterv alapján jelen hidrológiai évben is megtörténtek a közös vízhozam-mérések. A főmederbe átadott vízhozamok meghatározása érdekében a rajkai szelvényben, a doborgazi és a helenai szelvényben végeztünk vízhozam-méréseket. A két fél szakértői az elfogadott adatok alapján vízállás-vízhozam összefüggéseket készítettek. A mérési eredmények közös értékelését követően meghatározták a vízhozamokat (napi vízhozamok idősorait és a jellemző havi vízhozam értékeket az egyes állomásokra vonatkozóan).

A közösen meghatározott vízhozam idősorok alapján az Öreg-meder számára történő víztadást a következőképpen jellemezhetjük:

A dunai víztadás havi jellemzőit a következő táblázat tartalmazza (Duna, Rajka):

	január	február	március	április	május	június	július	augusztus	szeptember	október	november	december
Minimum	192	131	240	277	484	404	396	414	284	124	226	229
Átlag	233	261	364	384	653	512	462	526	853	293	300	251
Maximum	254	466	582	576	811	640	600	677	4000	482	485	286

2017-ben a maximálisan átadott vízhozam rövid időszakokra tért el a Megállapodásban rögzített elvek alapján számított értéktől. Az év nagy részében a valós víztadás megfelelt a számított értékeknek, a szeptemberi kisebb árhullám, illetve a hullámtéri elárasztás során rövid időre meghaladta azt. A főmeder átöblítésére 2017-ben nem került sor.

A vizsgált időszakban a dévényi vízhozam éves átlagértéke 1845 m³/s, így az átadott vízhozam éves átlagértéke az érkező vízmennyiség 22,9 %-ának felel meg. Az éves átlagérték

alapján megállapítható, hogy 2017-ben a vízáradás megfelel a megállapodásban rögzített értékének. A rajkai szelvény vízállás és vízhozam idősorát a melléklet tartalmazza.

Mosoni-Duna vízpótlása

Dunacsúnyi vízpótló műtárgyon történő vízáradás

A Mosoni-Duna számára átadott vízmennyiség két irányból érkezik hazánkba: a dunacsúnyi osztóműtárgyon keresztül, a Megállapodás szerint állandó 40 m³/s-os vízhozammal, valamint a szivárgó csatornán keresztül 3 m³/s-os nagyságrendű vízmennyiséggel.

A dunacsúnyi osztóműtárgyon keresztül érkező vizet magyar oldalon a Rajka I. zsilipen keresztül vesszük át. Az átadott vízmennyiség éves átlagos értéke 38,6 m³/s volt, ami kismértékben elmarad a Megállapodás szerinti értéktől. Az ebben a szelvényben mért átvett vízhozamok havi jellemző értékeit az alábbi táblázatban foglaltuk össze:

	január	február	március	április	május	június	július	augusztus	szeptember	október	november	december
Minimum	18	7	23	35	28	34	35	30	0	0	31	24
Átlag	34	37	42	43	43	43	43	43	21	30	42	43
Maximum	42	44	44	44	44	44	44	45	49	43	44	44

Szivárgó csatorna

A Szivárgó csatornán két mérőszelvénynél történt közös vízhozammérés. A szlovák területen a dunacsúnyi műtárgyakkal egy szelvényben, a magyar területen a II. zsilip feletti szelvényben mértünk. A II. zsilipen érkezett vízhozamok hazai jellemzői a következők:

	január	február	március	április	május	június	július	augusztus	szeptember	október	november	december
Minimum	1,7	1,5	1,5	2,0	2,1	2,3	1,7	1,2	0,6	0,4	2,5	2,2
Átlag	1,8	1,9	1,8	2,3	2,7	2,8	2,4	1,9	1,1	1,6	3,0	2,5
Maximum	2,1	2,1	2,2	2,5	3,3	3,4	3,2	2,5	2,0	3,0	3,4	2,8

Összegezve a két szelvényben átadott-átvett vízhozamok jellemző értékeit, a Mosoni-Duna számára átlagosan átadott vízhozam 95 %-a a megállapodásban meghatározott értéknek.

Magyar területen végrehajtott vízmegosztás

Az átadott vízmennyiség magyar oldalon az Öreg-meder, a Hullámtéri mellékágak, a Mentett oldali vízpótló, valamint a Mosoni-Duna vízpótlását szolgálja. A vízmegosztás Üzemelési szabályzat rögzíti, melyben a vízpótlások aktuális értékét a Duna dévényi szelvényében érkező vízhozam, valamint az évszakok határozzák meg.

A hullámtér vízellátása

A magyar oldali hullámtér vízpótlás két irányból érkező víz felhasználásával történik. Részben a főmeder felől, a Fenékküszöb és a dunakiliti duzzasztómű feletti bögéből töltőbukókon keresztül, másrészt a Mosoni-Duna számára átadott vízből a Szivárgó csatornán át az V. zsilipen keresztül.

A 3 töltőbukón keresztül érkező teljes vízmennyiség meghatározása a helenai mérőszelvénynél történik, a szlovák Féllel közös vízhozammérések segítségével definiált

összefüggés alapján. Az egyeztetett, közösen elfogadott mérések felhasználásával előállított napi átlagos vízhozam idősorok jellemző értékeit a következő táblázatok tartalmazzák:

Töltőbukókon keresztül érkező vízmennyiség havi jellemzői értékei, feldolgozott adatsorból számítva (Helena gát):

	január	február	március	április	május	június	július	augusztus	szeptember	október	november	december
Minimum	5,9	5,0	27,3	40,4	108	64,2	62,9	70,5	51,4	12,3	20,5	18,8
Átlag	15,3	23,8	64,8	64,6	183	94,2	94,1	102	126	49,0	36,2	26,0
Maximum	37,9	93,7	138	126	214	127	147	138	523	109	68,0	37,9

Az V. zsilipen keresztül bevezetett vízhozam mennyisége (feldolgozott adatsorból származtatott értékek):

	január	február	március	április	május	június	július	augusztus	szeptember	október	november	december
Minimum	0.000	0.260	0.000	0.100	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	20.0	5.38
Átlag	15,9	18,6	14,9	15,7	0,021	3,49	7,09	1,71	0,781	10,3	21,6	20,1
Maximum	28,3	27,9	22,0	20,2	9,21	12,0	10,4	7,43	16,9	23,1	24,3	21,2

Összesen a hullámtérre bejutó vízhozam napi átlagos értékekből származtatott havi jellemzői pedig:

	január	február	március	április	május	június	július	augusztus	szeptember	október	november	december
Minimum	5,9	5,3	27,3	40,5	108,0	64,2	62,9	70,5	51,4	12,3	40,5	24,2
Átlag	31,2	42,4	79,7	80,3	183,0	97,7	101,2	103,7	126,8	59,3	57,8	46,1
Maximum	66,2	121,6	160,0	146,2	223,2	139,0	157,4	145,4	539,9	132,1	92,3	59,1

Az alsó-szigetközi hullámtéri mellékágrendszer rehabilitációja 2015-ben fejeződött be. A tárgyevi vízpótlásra ezért jellemző, hogy az év első felében még a beavatkozások éreztették hatásukat, majd a munkálatok befejezése után elkezdődött az üzemeltetés hozzá-igazítása az új rendszerhez.

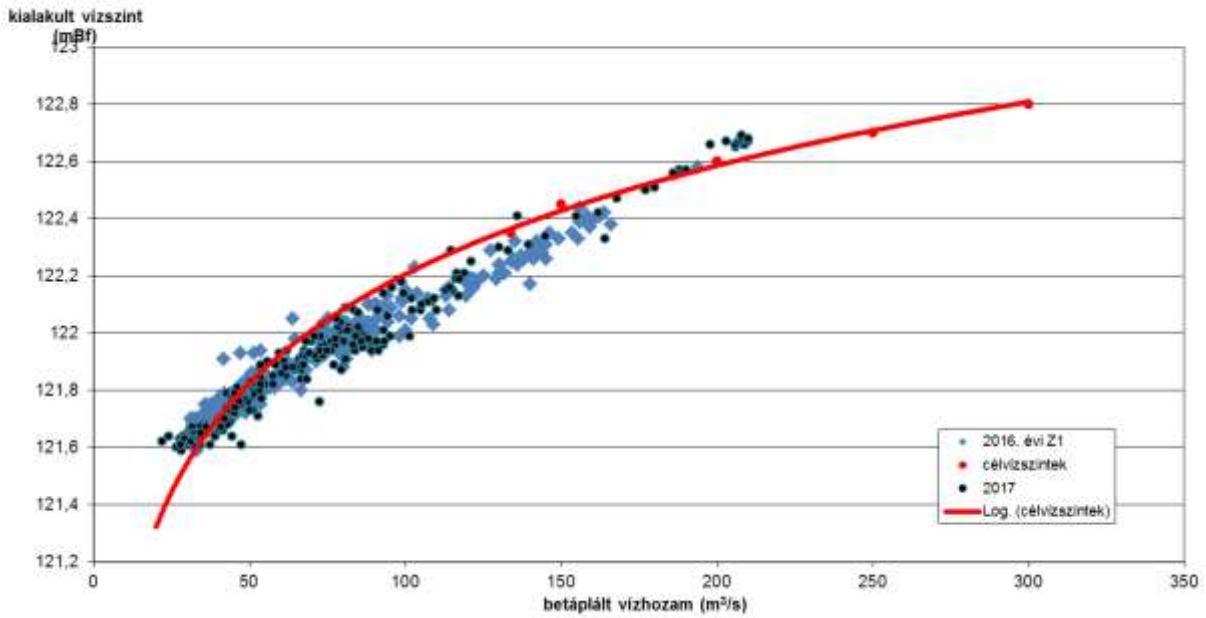
A betáplált vízhozam hatására a Tejfaluszigeti ágrendszerben jellemzően jól lehetett a célértékeket tartani, bár az értékek kis mértékben a célvízszintek alatt maradnak.

A Cikolai és Bodaki ágrendszerben a kialakuló vízszintek jellegében megfelelnek a tervezéskor felvett célértékeknek, de az ágrendszerben lefelé haladva egyre nagyobb eltéréssel kis mértékben meghaladják azokat.

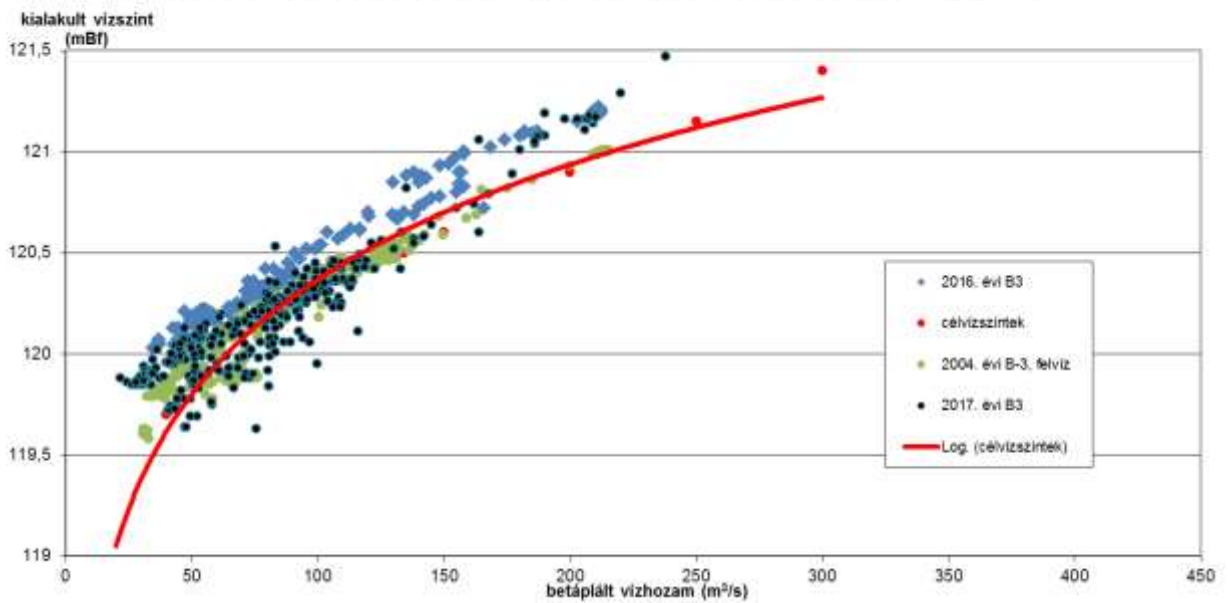
A rehabilitációs beavatkozások hatására az Ásványi mellékágrendszerben észlelt vízszintek a korábbinál jobban közelítik a célértékeket.

A fentiek alapján megállapítható, hogy a vízpótlással a jobb parti mellékágrendszer nagy részén kis- és középvizes időszakokban elfogadhatóan illeszkedik a referencia feltételekhez, Az elvégzett mellékág-rehabilitáció miatt a rendszer üzemeltetésének kismértékű átalakítására van szükség ahhoz, hogy az egyes kulcsműtárgyaknál még pontosabban elő lehessen állítani a referencia időszaknak megfelelő vízállapotokat.

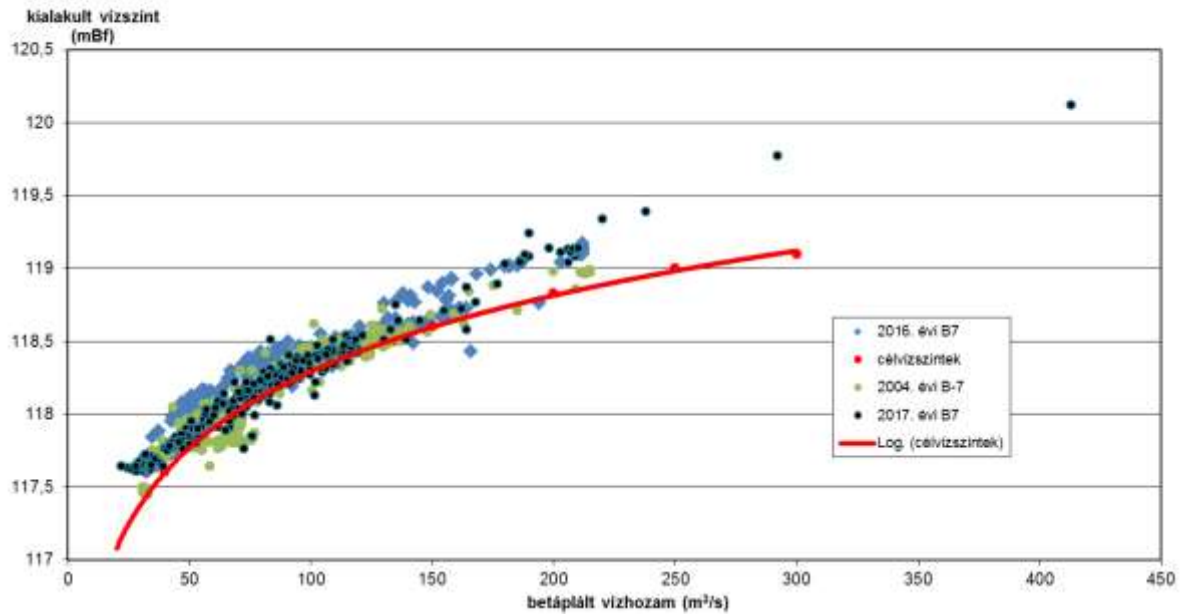
Z1 - 2017. év vizállásai a referencia időszakra vonatkozó célértékek tükrében

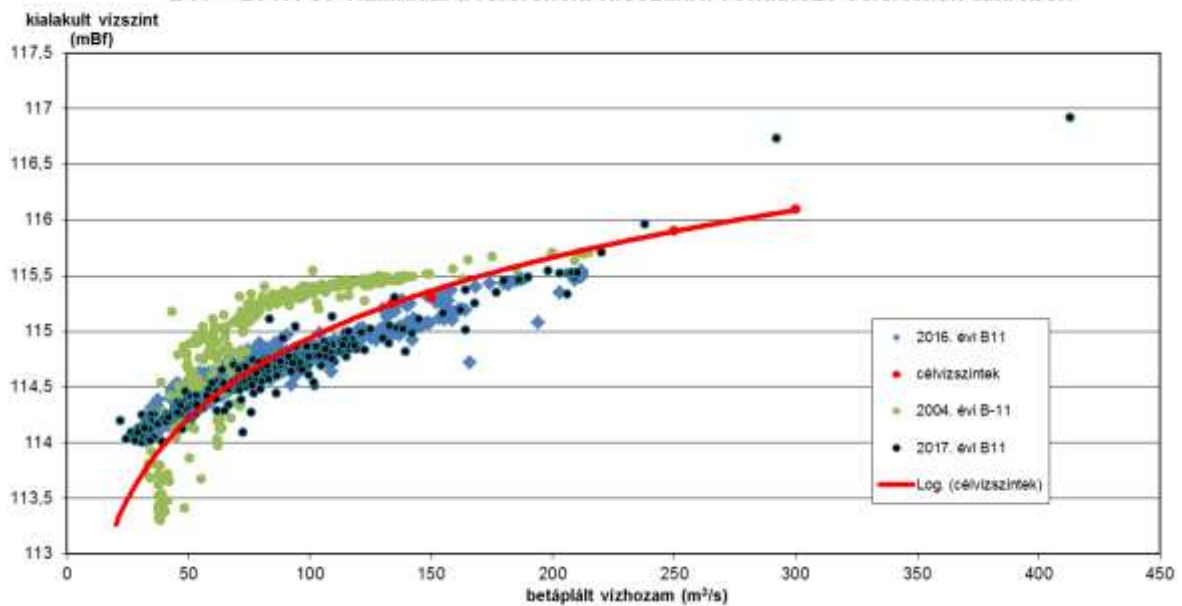
B3 - 2017. év vizállásai a referencia időszakra vonatkozó célértékek tükrében

B7 - 2017. év vizállásai a referencia időszakra vonatkozó célértékek tükrében

B11 - 2017. év vizállásai a referencia időszakra vonatkozó célértékek tükrében

A Mosoni-Duna vízellátása

A Mosoni-Duna vízellátása a Szivárgó csatornából a VI. zsilipen keresztül lehetséges, Ennek a vízhozamnak a meghatározása a zsilip alatti mérőszelvénynél történik. A bevezetett vízhozam havi jellemzői a következők:

	január	február	március	április	május	június	július	augusztus	szeptember	október	november	december
Minimum	13.1	13.1	17.3	21.7	24.4	30.7	29.8	33.3	13.6	9.4	17.3	21.2
Átlag	16.1	18.9	27.2	26.8	40.9	38.2	34.2	39.0	20.1	19.4	21.8	24.2
Maximum	28.4	30.1	34.4	39.9	42.7	41.7	41.7	41.4	42.1	27.0	25.6	26.4

A Mosoni-Duna vízellátása a hullámtérhez hasonlóan az ideiglenes üzemeltetési szabályzatban foglaltak szerint történik. A vízpótlás az érdekeltek igényeinek figyelembe vételével a Duna vízjárását követi, figyelembe véve az évszakos változásokat is. A vizsgálat időszak nagy részében a folyamatban lévő rehabilitációs beavatkozások miatt módosított vízbetáplálás volt, ami a jellemző értékekben is látható.